

Боротися до останнього

до 140-річчя від дня
народження професора
М. М. Болярського
(1878-1939)

Підготував О. В. В. Кокус,
бібліотекар 2-ї категорії
сектору краєзнавчих видань
бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова

*Університет у Дерпті, нині
Тартуський університет в Естонії.
Кінець 19 – початок 20 ст.*

Фото з сайту: <https://bit.ly/2NNXY2X>

*М. М. Болярський після закінчення
Юр'ївського університету. 1906 р.*

Микола Миколайович Болярський народився 2 грудня 1878 р. на хуторі Дерновський, за ін. даними – в с. Ольховське Озеро Шадринського повіту Пермської губернії (нині Шадринський район Курганської області) в родині вчителя. Закінчив з відзнакою у 1906 р. медичний факультет Юр'ївського університету (нині Тартуський університет). Працював у земській лікарні у с. Скорodne Старооскольського повіту Курської губернії. Незадовільний стан земської медицини спонукав молодого лікаря вести наполегливу боротьбу з місцевою владою за збільшення кількості ліжок у лікарні, за поліпшення якості стаціонарної допомоги, за належну організацію медичної допомоги при пологах, тощо.

Обухівська лікарня.

Автор: A.Savin (Wikimedia Commons · WikiPhotoSpace) -
власна робота, CC BY-SA 3.0, <https://bit.ly/2Qnond6>

*М. М. Болярський з дружиною,
донькою і тестем.
Санкт-Петербург. 1914 р.*

У 1907 році Микола Болярський за порадою свого родича, професора військово-медичної академії І. П. Коровіна переїздить до Санкт-Петербурга, де було більше можливостей для професійного росту й наукової діяльності. Тут влаштовується на роботу до хірургічного відділення Обухівської лікарні. Працює багато й наполегливо: щоденно відвідує анатомічний театр, закріплюючи таким чином свої знання з анатомії та удосконалюючи оперативну техніку; понаднормово чергує в лікарні; асистує та самостійно виконує операції. Вчителями Миколи Болярського були найкращі на той час хірурги: професори Л. Г. Стуккей, Г. Ф. Цейдлер, І. І. Греков, Б. М. Хольцов. У 1910 році успішно захистив дисертацію на тему: «К вопросу о травматических повреждениях печени».

*М. М. Болярський –
начальник
Кауфманського
шпиталю. 1914 р.*

*У перев'язочний
Кауфманського
шпиталю № 1.
Польща. 1915 р.*

В роки Першої світової війни Микола Болярський очолював Кауфманський шпиталь № 1, який у 1917 р. перебазувався до м. Вінниці й розмістився на території психоневрологічної лікарні. Працю в шпиталі лікар поєднував з роботою в Пироговській лікарні. У вересні 1917 р. шпиталь було розформовано. Незважаючи на неодноразові запрошення професорів І. І. Грекова та Б. М. Хольцова повернутися до Петербурга, Микола Болярський залишається у Вінниці.

*На Всесоюзному з'їзді
хірургів в м. Одеса
(12-17.09.1925 р.)
М. М. Болярський
третій зліва
у другому ряду.*

У 1918 р. у м. Вінниці був обраний завідувачем хірургічного відділення, згодом – головним лікарем Пироговської лікарні, на території якої і мешкав. Прокидався рано-вранці й до початку робочого дня обходив усі відділення. Вимагав від персоналу, щоб незалежно від часу госпіталізації, хворий був ретельно обстежений і одразу ж отримав відповідне лікування. Багато уваги приділяв господарським питанням, зумів створити велике підсобне господарство, внаслідок чого вдалося поліпшити харчування хворих. Завдяки організаторським здібностям, професійному вмінню й авторитету М. М. Болярського Пироговська лікарня стала зразковим лікувальним закладом на 500 ліжок із спеціалізованою медичною допомогою і достатньою кількістю кваліфікованих лікарів.

*М. М. Болярський (в центрі) серед працівників
Пироговської лікарні. Фото 1927 р.*

*М. М. Болярський
(в центрі)
у перев'язочній
Пироговської
лікарні.*

Микола Болярський був блискучим хірургом. Загалом, хірург виконав близько 35 тисяч оперативних втручань. Він говорив: «Доки є хоча б один шанс врятувати людину, його слід використати і боротися до останнього». Хірург-новатор виконував різноманітні й складні хірургічні втручання, починаючи з операцій черевної порожнини й закінчуючи операціями на серці й мозку; вперше застосував коров'ячий ріг як пластичний матеріал при лікуванні несправжніх суглобів при переломах. М. М. Болярський – один із вітчизняних піонерів серцево-судинної хірургії. Тактовний, чуйний і добропорядний лікар користувався беззаперечною повагою і любов'ю населення. Він брав активну участь в організації хірургічної допомоги у Вінницькій області, сприяв розширенню мережі лікувальних установ та покращення медичної допомоги сільському населенню.

*М. М. Болярський
третій зліва
у першому ряду
із викладачами
і студентами
5-го курсу Вінницького
медичного інституту.
1938 р.*

М. М. Болярський – один із засновників Вінницького медичного інституту, перший заступник директора з науково-навчальної та адміністративно-господарської частини, перший завідувач учбової частини інституту, згодом перший декан цього закладу. Організував кафедру госпітальної хірургії й очолив кафедру факультетської хірургії. Професор уважно спостерігав за роботою студентського хірургічного гуртка, засідання якого часто проводив сам. Студенти обожнювали свого викладача та його лекції.

*М. М. Болярський
Вінниця. 1935 р.*

Як позаштатний інспектор приймав активну участь в організації хірургічної допомоги на Вінниччині, багато сил доклав для розширення мережі лікувальних закладів та покращення допомоги сільському населенню. Був членом Вінницької міської ради декількох скликань, головою Вінницької філії Всесоюзного Хірургічного товариства, організатором і головою Вінницького Пироговського наукового лікарського товариства. Він першим забив тривогу з приводу збереження останків геніального хірурга Миколи Пирогова. М. М. Болярський спільно з професором Г. М. Гуревичем клопотали про створення у м. Вінниці музею Миколи Пирогова.

*Фото М. М. Болярського
з випускного альбому
Вінницького медичного
інституту 1939 р.*

В останні роки свого життя,
передчуваючи невідворотність війни,
вчений пише ряд наукових праць
з військово-польової хірургії:
«Вогнепальні поранення черепа
у воєнний час», «Вогнепальні
поранення шийного відділу спинного
мозку», «Судинний шов при
пошкодженнях великих судин»,
«Пошкодження та поранення печінки»,
«Лікування гнійного запалення
колінного суглоба травматичного
походження», тощо. Микола
Болярський був високоосвіченою,
здійною, ерудованою й доброзичливою
людиною. Мав чудову пам'ять,
досконало володів вісьмома
іноземними мовами.
Боровся з популізмом і хабарництвом.

Микола Миколайович не мав особливо міцного здоров'я. Асистент Е. Е. Штейнгант згадував: «Пожежа в морфологічному корпусі й очікування війни сильно вплинули на Миколу Миколайовича. Він одразу якось осунувся, почав страждати на задиху і болі за грудиною. Додався страх за сім'ю. Важко було вже підніматися на поверхи клінік. Але Микола Миколайович продовжував працювати. Я бачив його стан і часом радив не оперувати хворих. Але як міг Микола Миколайович не бути біля хворого і не надавати йому допомогу? Він не шкодував себе і до останнього дня зберігав працездатність.

І настала розв'язка...».

19 жовтня 1939 р. Микола Болярський пішов із життя... За спогадами сучасників, незважаючи на сильний дощ, провести улюбленого лікаря в останню путь прийшли десятки тисяч вінничан. Миколу Миколайовича було поховано на території Пироговської лікарні

Пам'ятник на могилі М. М. Болярського на території Вінницької обласної клінічної лікарні імені М. І. Пирогова.

Фото О. А. Юрчишиної.

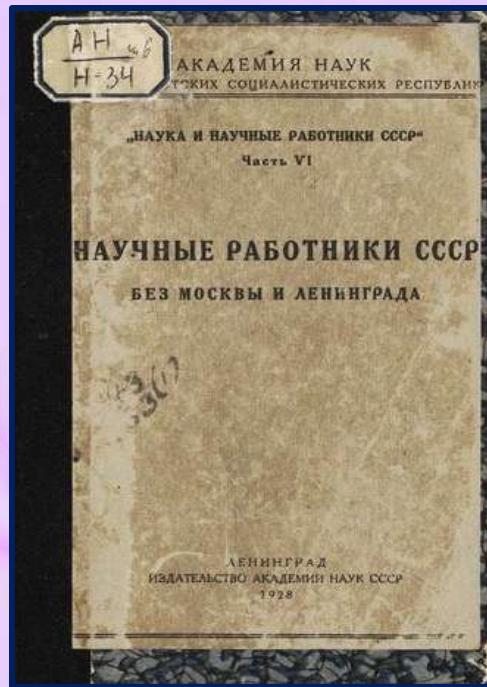

*Меморіальна дошка
М. М. Болярському
на фасаді корпусу № 7
Вінницької обласної
клінічної лікарні імені
М. І. Пирогова.*

Фото О. А. Юрчишиної.

**Життя й діяльність легендарного хірурга, його відданість справі, гуманізм і
безкорисливість мають слугувати прикладом для нинішнього й кожного
наступного покоління лікарів.**

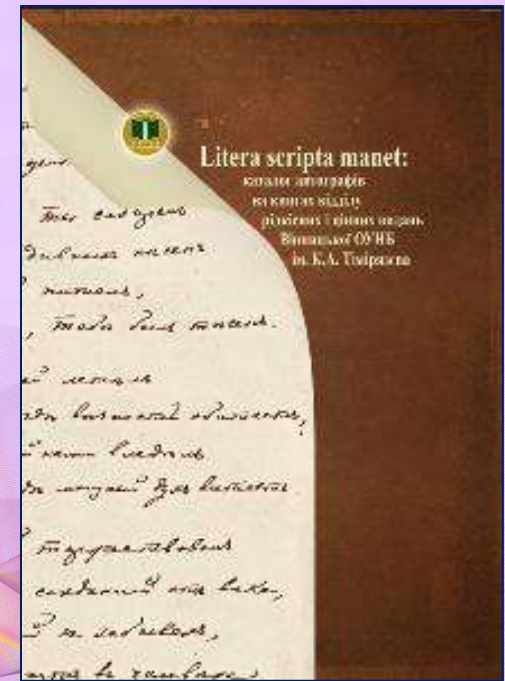
ПРО ПРОФЕСОРА М. М. БОЛЯРСЬКОГО

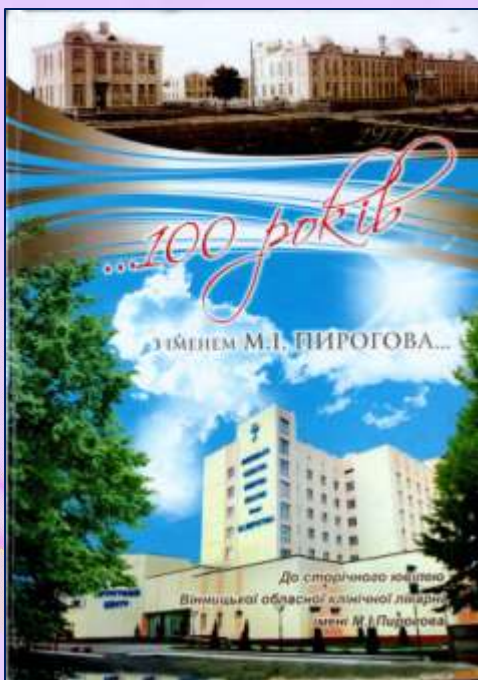
Професор Микола Миколайович
Болярський – видатний
український хірург і уролог /
А. Ц. Боржієвський [та ін.] ;
Львів. НМУ ім. Данила
Галицького, Вінниц. НМУ
ім. М. І. Пирогова. – Львів :
[б. в.], 2008. – 76 с. : іл. : табл. –
Бібліогр.: с. 71–72.

Наука и научные работники
СССР : справочник. Ч. 6 :
Научные работники СССР без
Москвы и Ленинграда / АН
СССР. – Ленинград, 1928. – С. 42.

Litera scripta manet: каталог
автографів на книгах відділу
рідкісних і цінних видань
Вінницької ОУНБ
ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця,
2016. – С. 12–13.

На рубежі сторіччя. Матеріали
з історії Вінницької обласної
клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова
/ ред. П. М. Гунько. – Вінниця :
Віноблдрукерія, 1997. – С. 4–5.

100 років з іменем М. І. Пирогова
: до сторічного ювілею Вінниц.
обл. клінічної лікарні
ім. М. І. Пирогова / голов. ред.
О. Б. Жупанов. – Вінниця :
Едельвейс і К, 2017. – С. 7–10,
170, 229, 236, 325, 354, 358 : фот.

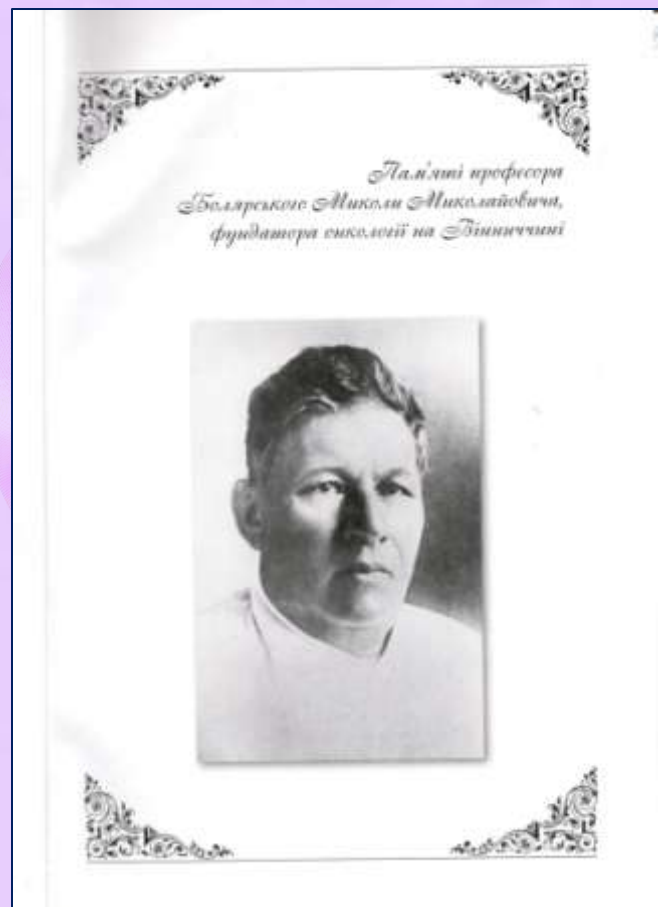
Вінницький обласний
клінічний лікарні ім. М. І.
Пирогова – 90 років :
матеріали з історії лікарні. –
Вінниця : Консоль, 2007. –
С. 5–7.

**Вінницький державний
медичний університет
ім. М. І. Пирогова : матеріали
з історії ун-ту / ред.
В. М. Мороз. – Вінниця, 1994. –
С. 3–4, 114, 115, 117, 128.**

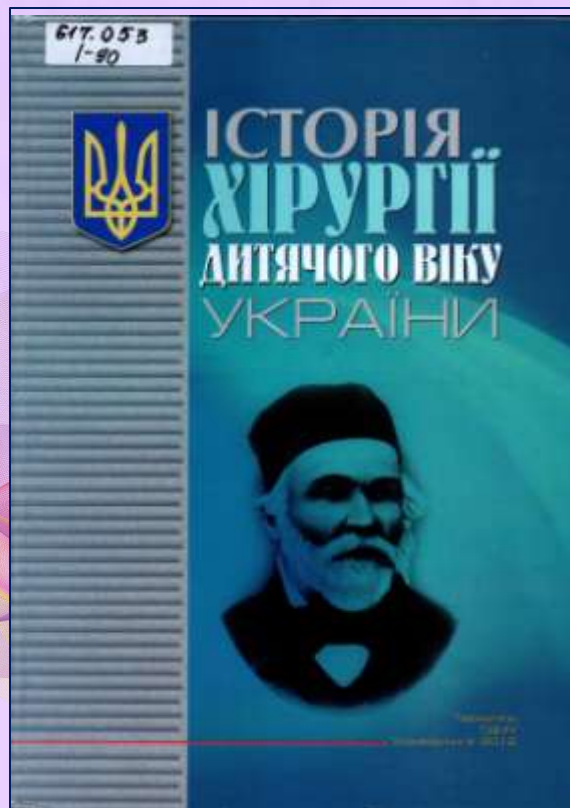
**Винницкий медицинский
институт им. Н. И. Пирогова :
буклет / Винниц. НМУ им. Н. И.
Пирогова. – Киев : Реклама,
1984. – С. 2.**

**Основные этапы и направления
деятельности Винницкого
медицинского института
им. Н. И. Пирогова: материалы
юбилейной науч. конф. ВМИ /
Винниц. МИ им. Н. И. Пирогова ; ред.
М. П. Рудюк. – Киев : Здоров'я, 1969. –
С. 5–7, 73, 104, 117.**

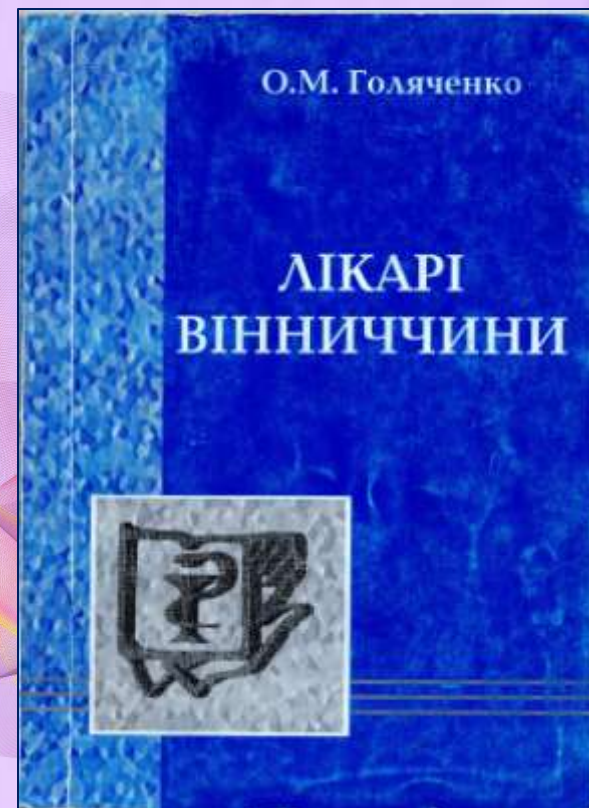

Болух Б. А. Історія Вінницького обласного клінічного онкологічного диспансеру / Б. А. Болух ;
Вінниц. обл. клін. онкологічний диспансер, Асоц. онкологів Поділля. – Київ : Центр ДЗК, 2017. –
С. 7–9, 79: фот.

Історія хірургії дитячого віку України = История хирургии детского возраста Украины : навч. посіб. для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закл. (ф-тів) післядиплом. освіти / Д. С. Акмоллаєв [та ін.] ; ред. О. К. Толстанов [та ін.] ; Нац. МА післядиплом. освіти м. П. Л. Шупика. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2012. – С. 220–221.

Микола Болярський // Голяченко О. Лікарі Вінниччини / О. Голяченко ; гол. ред. О. Ф. Швець. – Тернопіль : Лілея, 1999. – С. 37–39: портр.

Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця / ред. кол. тому Зводу пам'яток іст. та культ. України у Вінницькій обл. : Ю. А. Зінько (гол. ред.), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька [та ін.]. ; автор. колектив: А. В. Войнаровський, С. Д. Гальчак, С. О. Гусев [та ін.] ; упоряд. : Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – С . 112–113.

Древа Н. М. Сторінки історії Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова / Н. М. Древа // Подільські джерела : альманах / голов. ред. Л. М. Загородня. – Вінниця, 2013. – № 5: Вінниччина медична: під знаком Червоного Хреста. – С. 156–158.

Юрчишина О. А. Професор Болярський: хірург-новатор, науковець, педагог, громадський діяч. (До 140-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Болярського) (02.12.1878–19.10.1939) / О. А. Юрчишина // Вісник Вінницького нац. мед. ун-ту. – 2018. – Т. 22, № 1. – С. 238–239. – Бібліогр.: в кінці ст.

ПРОФЕСОР М. М. БОЛЯРСЬКИЙ

19 жовтня 1939 року при виконанні службових обов'язків помер на 61 році життя навідуючий кафедром факультетської хірургії професор, доктор медичних наук Микола Миколайович Болярський, який багато років працював в енергії для процвітання радянської медицини і створення медичних кадрів.

Останні 22 роки свого життя професор Болярський працював в м. Вінниці. Бузучи старшим лікарем лікарні ім. Пирогова, він широко розгорнув свою практичну і наукову роботу, не зважаючи на те, що в останні роки вже був тяжко хворий. Він був хірургом — лікарем в повному розумінні цього слова. Він вивчав не одну чи дві якесь улюблені галузі своєї спеціальності, а цілком освоїв хірургію в цілому, і тому був завжди на висоті знань у всіх галузях цієї спеціальності, не курдючись і студійних її відділів.

Перу М. М. Болярського належить 39 наукових праць, надрукованих у вітчизняних і зарубіжних журналах. Серед них праці великого значення, що стосуються, наприклад, травматичних пошкоджень печінки, про рак, про апендицит, про вогне-стрілеке поранення шийної частини спинного мозку, про нещадні лихоманки від електрики, про лікування доміхат суглобів, переломів і інш.

М. М. Болярський був вчителем і виконавцем цілого ряду лікарів, які носили тепер почтене звання радянських хірургів.

Він брав найактивнішу участь в організації Вінницького медичного інституту, був першим завідувачем табельною частиною цього

інституту, призначав багатьох енергій і умілих працівників і роботи хірургічної кафедри, працював на керівних посадах в останні роки свого життя.

Крім того, він ще знаходив можливість ще в 22 роки життя і адміністративні обов'язки тодішнього лікаря Пироговської лікарні, брав активну участь у міжнародному житті медичного інституту, мавши і обласної хірургічної охорони, провадивши велику громадську роботу. До останнього часу був членом Вінницької міської ради. Створивши в м. Вінниці Хірургічне Товариство, був головою його головної.

Прекрасна, чутлива людина, знаючи і чуйний лікар, який ішов назустріч хворому, до якого він завжди ставився з великою любов'ю, сербністю, відчувавши і педагог і разом з тим чудовий член колективу, він послужив у насезенні і товаристві по роботі загальною любов'ю і високий авторитет.

М. М. Болярський помер. Але пам'ять про нього, як про прекрасну людину і труженника, завжди залишатиметься в тих, хто його знав.

КОНОМЕНКО, ВАШНЕВИЧ, ДАНИЛЕВСЬКИЙ, НОВИЦЬКИЙ, БРУХАНСЬКИЙ, ГЕХТМАН, ШКЛЯР, БЕДЕР, ГУРЕВИЧ, ЯРОСЛАВСЬКИЙ, ФОМІН, СОБЕЛЬМАН, ХАХУТОВ, КРАМЕР, СКІПІН, СУДОМІР, ГОР, СЕВАСТЬЯНОВ, ІЗРАЕЛЬСЬКИЙ, ШТЕЙНГАРТ, ЮХНЕВИЧ, ЗАМЯТІН, БУРКАТ, ВАКУЛЕНКО, МАСАЛОВ, ШТЕЙН, СМІК.

Молодий МЕДИК

ОРГАН ПАРКОМУ, РЕКТОРАТУ, КОМПІТЕТУ КОМСОМОЛУ, ПРОФКОМУ ТА МІСЦЕВОМУ ВІННИЦЬКОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМ. М. І. ПИРОГОВА.

№ 43 (805)

П'ятниця, 15 грудня 1978 року

Голова видається з 1968 року. Ціна 1 коп.

ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ
М. М. БОЛЯРСЬКОГО.

ВЕЛИКИЙ ГУМАНІСТ

передові для того часу Об'єднаної лікарні, а також на фронті війни, будучи адмиралом, лікар-гуманістом, М. М. Болярський завжди зважав авторитет перед собою і несе його до сьогодні.

З перших днів Радянської влади він — лікарний будинок нової системи зварення здоров'я. Авторитет його настільки зріс, що в Вінницькому повіті прийняв за звичай і інших лікарів.

Сучасник, відомість, його величезну авторитетність і його неможливість, як поведувалися і в скарбниці і в місто і в історію до лікарів.

М. М. Болярський був чудовим педагогом. Одному з ветеранів цієї редакції пам'ятно, як спілкувався його лікар з факультетської хірургії, як він був грабунком за знанням, відданістю, великою практичною спрямованістю і завжди інструментальною прикладом з його багатого клінічного досвіду. Він надавав великого значення індивідуальному підходу до хворого, дотримуючись принципі гуманності.

Ніколи не і багато прищипи над собою, він завжди різні літературні джерела, який прорисовує колоді анатомію і медичною історією, був завжди в курсі останніх досягнень світової медичної науки. Його роботи узагальнювали величезні досвід дослідів з проблем перитоніту, анатомію захворювань, профілактику гострого апендициту.

Велику увагу, приділяючи і лікарську роботу М. М. Болярський надавав з великою громадською діяльністю. Він був депутатом міської і обласної Рад народних депутатів, членом виконкому, безлічними головами Вінницького об'єднання народних товариств лікарів.

**В. НЕЧИПОРУК,
професор,
Б. БОЮХ,
асистент.**

за фот. професора М. М. Болярського, удосконалення лікарів і став ним із ініціаторів організації в нашому місті медичного інституту, який відкрився в 1934 р. Микола Миколайович очолював кафедру факультетської хірургії і був першим заступником директора інституту по науково-педагогічній роботі.

З 1919 по 1939 р. він безліч разів завідував хірургічним відділенням і одночасно був головним лікарем лікарні ім. М. І. Пирогова. За ці роки він перетворився у великий обласний центр спеціалізованої допомоги, а багатопрофільний клінічний лікарня на 500 ліжок.

М. М. Болярський багато уваги приділяв розробці наукових питань. Йому належить близько 40 наукових, наукових, робіт, які об'єднують понад 30 досліджень на члуда хірургії, засвідчують наукову поважність. Усі вони присвячені питанням практичної охорони здоров'я.

Одержавши чудову практичну і теоретичну підготовку на Баг-